

שאלות הבנת משמעות ביטויים ומשלים

בשאלות אלה יופיע ביטוי כלשהו המזכיר משל, בדרך כלל במסגרת שיחה בין שני דוברים. לרוב מדובר במשל מומצא, אך ייתכן ויפיע בשאלה ביטוי מוכר (לדוגמה: "מרוב עצים לא רואים את היער"). הסיטואציה המתוארת במשל תדמה לסיטואציה כלשהי מהמציאות. אנו נצטרך להבין מה משמעותו של הביטוי / המשל.

השאלה מופיעה, בדרך כלל, בשני נוסחים עיקריים:

- יש למצוא מה יכול להיות **הקשר** שבו נאמר הביטוי / המשל.
- יש **להתאים** רכיב מסויים במשל לרכיב מסויים במציאות, כלומר להתאים משל לנמשל.

דוגמה:

גילה ניסתה להסביר לגיל שיטה לפתרון שאלות בבחינה הפסיכומטרית, ונתנה לו הרבה דוגמאות לשאלות. גיל אמר לגילה כי "מרוב עצים לא רואים את היער", והסביר לה שריבוי הדוגמאות בלבד אותו והוא כבר אינו זוכר את השיטה. נפרק את הביטוי לרכיבים ונתאים משל ונמשל. היער הוא השיטה לפתרון שאלות פסיכומטריות, וגיל לא רואה אותו עקב ריבוי הדוגמאות. כלומר, הדוגמאות הרבות מקבילות לעצים הרבים. לסיכום - יער מסמל שיטה לפתרון שאלות ועצים רבים מסמלים דוגמאות רבות.

תרגול התאמת משלים לנמשלים:

התאים בין המשל לנמשל המתאים.

- הקשר:** דני בחר לקנות מכונית יפה על פני מכונית בטוחה יותר.
ביטוי: "הוא מסתכל בקנקן ולא במה שיש בו". מה הנמשל המתאים למילה "קנקן"?
- הקשר:** דני ואחיו קיבלו שניהם בובת צעצוע לכבוד החג. דני חושב שהמתנה שאחיו קיבל טובה יותר משלו.
ביטוי: "הדשא של השכן נראה ירוק יותר". מה המשל המתאים לבובת הצעצוע של אחיו של דני בביטוי הנתון?
- הקשר:** דני מקבל תמיד את התפקידים הכי טובים בתזמורת הילדים אך הוא מעדיף לנגן בתזמורת הבוגרים.
ביטוי: "הוא מעדיף להיות זנב לאריות מאשר ראש לשועלים". מה המשל המתאים לתזמורת הבוגרים בביטוי הנתון?
- הקשר:** מבקר הספרות פרסם מאמר בו הוא טען שבעידן הקולנוע אין עוד צורך בספרים כתובים.
ביטוי: "הוא יורק לבאר ממנה הוא שותה". מה הנמשל המתאים למילה "באר"?
- הקשר:** דני לא הסתדר עם המנהל שלו בעבודה במשך השנה האחרונה. לאחר שהמנהל שכח את יום הולדתו של דני, החליט דני להתפטר מעבודתו.
ביטוי: "זה הקש ששבר את גב הגמל". מה הנמשל המתאים למילה "קש"?

פתרונות לתרגול התאמת משלים לנמשלים

1. "הוא מסתכל בקנקן ולא במה שיש בו" - משמעות המשל היא כי האדם מייחס חשיבות למה שהוא רואה, כלומר למעטפת החיצונית, ולא לתוכן או למהות. באופן דומה, דני מעדיף מכונית בשל המראה החיצוני שלה, ולא בשל תכונות כמו מידת הבטיחות של המכונית. לכן במקרה זה המראה החיצוני של המכונית משול לקנקן.
2. "הדשא של השכן נראה ירוק יותר" - משמעות המשל היא שמה שנמצא אצל האחר נראה בעינינו טוב יותר, גם אם זה לא המצב האמיתי. באופן דומה, דני חושב שהמתנה שקיבל אחיו טובה יותר, אף שהוא בעצמו קיבל בובת צעצוע. לכן במקרה זה המתנה של אחיו של דני משולה לדשא של השכן, שנראה טוב יותר, כלומר "ירוק" יותר.
3. "הוא מעדיף להיות זנב לאריות מאשר ראש לשועלים" - משמעות המשל היא שהאדם מעדיף להיות אחרון בין טובים, מאשר להיות הראשון בין פחות טובים. במקרה זה דני הוא אולי בין המוכשרים בתזמורת הילדים, כלומר הוא ראשון בין "שועלים", אך הוא מעדיף להיות בתזמורת הבוגרים, שם קרוב לוודאי לא יהיה בין הטובים, אלא יהיה אחרון ל"אריות". לכן במקרה זה תזמורת הבוגרים משולה לאריות.
4. "הוא ירוק לבאר ממנה הוא שותה" - משמעות המשל היא כי האדם מזיק למשהו שהוא עצמו נהנה ממנו, כלומר הוא פוגע בעצמו. באופן דומה, מבקר הספרות טוען שאין עוד צורך בספרים וכך מזיק לעצמו, משום שהוא מתפרנס מביקורת ספרות (ואם לא יהיו עוד ספרים לא יהיה לו ממה להתפרנס). לכן, במקרה זה הספרות (הספרים הכתובים) משולה לבאר, שהיא הדבר ממנו האדם נהנה.
5. "הקש ששבר את גב הגמל" - משמעות המשל היא שלעיתים דבר קטן ולכאורה זניח יכול להכריע ולהביא לשינוי (בדרך כלל מכיוון שהוא מגיע לאחר דברים גדולים וחשובים יותר שהשפעתם הצטברה), כמו קש ששובר את גב הגמל למרות שמשקלו מזערי מכיוון שעל גב הגמל היה משקל רב כבר קודם. במקרה הזה, הדבר הפעוט שהביא לשינוי הוא העובדה שהמנהל שכח את יום הולדתו של דני, ולכן זה הנמשל המתאים ל"קש".

שאלה לדוגמה:

איתמר סיפר לאבי כי הוא שמע שחבר הכנסת חורב עבר מפלגה, ולכן הוא שוקל להצביע עבורו בבחירות לראשות הממשלה. על כך ענה אבי: "כדאי לזכור שגם נחש המשיל את עורו הוא עדיין נחש".

בדבריו של אבי -

- (1) ראש הממשלה משול לנחש
- (2) המפלגה הקודמת של חבר הכנסת חורב משולה לנחש
- (3) החלפת המפלגה משולה להשלת עור של נחש
- (4) חבר הכנסת חורב משול לעור של נחש

פתרון:

דבריו של אבי אינם קשורים, לכאורה, למה שסיפר איתמר, לכן ברור שמדובר במשל. ננסה להבין את משמעות המשל ואז נוכל לקשר כל רכיב בו לרכיב הנמשל במציאות. חבר הכנסת חורב החליף את שיוכו המפלגתי, ובעקבות זאת איתמר שוקל להצביע עבורו בבחירות. אבי טוען שגם לאחר השלת עורו נחש נשאר נחש, כלומר, גם לאחר שינוי חיצוני, זהותו הפנימית של מי שעבר שינוי נשארת זהה.

השינוי שביצע חבר הכנסת הוא החלפת השיוך המפלגתי, ואבי מנסה לטעון בדבריו ששינוי זה אינו שינוי מהותי שמצדיק להצביע לחבר הכנסת חורב בבחירות, אלא שינוי חיצוני בלבד. לכן, בדבריו, החלפת המפלגה משולה להשלת עור של נחש, וכפי שאומר אבי "כדאי לזכור שגם נחש המשיל את עורו הוא עדיין נחש".

התשובה הנכונה היא (3).

שאלה לדוגמה:

רינת: "סירה שלא עוזבת את הנמל לא תיפגע לעולם."
שלומי: "אולם לא לשם כך היא נוצרה."

מה מבין הבאים מתאים להיות הרקע לשיחתם של רינת ושלומי?

- (1) רינת כתבה ספר בישול לקהל הרחב והחליטה שלא לפרסם אותו לאור חששותיה ממבקרי הספרות
- (2) רינת דחתה הצעת עבודה כדאית באוסטרליה מכיוון שהיא אינה מעוניינת לעזוב את הארץ
- (3) שלומי ורינת נמצאים בשלבי היכרות ראשוניים ושלומי טרם מרגיש מוכן לפגישה עמה
- (4) רינת מעוניינת לעזוב את בית הוריה כדי להיות עצמאית ושלומי סבור שביכולתה לעשות זאת בדרכים אחרות

פתרון:

על מנת לקבוע איזו מהתשובות יכולה לתאר את הרקע המתאים בו התקיימה שיחתם של שלומי ורינת, יש להבין תחילה את המשל. רינת טוענת שסירה שלא תעזוב את הנמל, כלומר סירה שתישאר בחוף, לא עתידה להיפגע. בתגובה לכך, עונה לה שלומי שלמרות שטענתה העקרונית נכונה, הסירה לא נוצרה בשביל לעגון כפסל דומם על החוף, שכן במצב שכזה, התפקיד האמיתי של הסירה, כלומר להפליג, לא יוכל להתבצע. מכאן ניתן להסיק כי, בניגוד לרינת, שלומי סבור כי אין להימנע מביצוע מעשה מסוים רק בגלל שהוא כרוך בסיכונים. **תשובה (1):** לפי תשובה זו, רינת כתבה ספר עצות חדש אך החליטה שלא להוציא אותו לדפוס בגלל החשש שלה מהביקורת השלילית של מבקרי הספרות. מצב זה מקביל לסיטואציה המתוארת במשל, שהרי הספר לא נכתב בשביל להעלות אבק על מדפיה של רינת, שכן במצב שכזה, הספר לא יגיע לקהל הקוראים, בניגוד לרעיון המקורי של כתיבתו. ההימנעות מפרסום הספר מקבילה לאי העזיבה של הסירה את הנמל. הפגיעה בסירה מקבילה לביקורת של מבקרי הספרות. זו התשובה הנכונה.

תשובה (2): לפי תשובה זו, רינת קיבלה הצעת עבודה בחוץ לארץ וענתה לה בסירוב מאחר והיא לא מעוניינת לעזוב את הארץ. יש כאן הקבלה חלקית בין אי הרצון לעזוב את הארץ לבין ההימנעות של הסירה לעזוב את הנמל, אולם לא ניתן לומר שהאדם (במקרה הזה רינת) נוצר בשביל לעבוד באוסטרליה, בהקבלה לדבריו של שלומי. התשובה נפסלת.

תשובה (3): לפי תשובה זו, שלומי עדיין לא מרגיש בשל להיפגש עם רינת. אם שלומי הוא זה שמקביל לסירה שלא עוזבת את הנמל, לא הגיוני לומר שהוא בעצמו אומר על כך "לא לשם כך היא נוצרה", כלומר לא הגיוני שהוא מבקר את החלטתו שלו שלא להיפגש עם רינת. התשובה נפסלת.

תשובה (4): לפי תשובה זו, רינת רוצה לעזוב את בית הוריה על מנת להיות עצמאית. ואולם, אם היא אכן רוצה לעזוב את בית הוריה, מדוע היא אומרת שאם היא לא תעזוב את בית הוריה היא לא תיפגע לעולם? משתמע מכך שהיא מעדיפה להישאר בבית הוריה. תשובתו של שלומי גם היא אינה מתאימה לסיטואציה הנתונה בתשובה זו, שכן לפי המשל הוא חושב שהסירה חייבת לעזוב את החוף ולהפליג בים. לכן, לא ניתן לעשות הקבלה בין משפט זה לטענתו של שלומי לפיה ישנן דרכים אחרות לפתח עצמאות. התשובה נפסלת. **התשובה הנכונה היא (1).**